

ADAMEN ZEIN HEZUR ERABILI ZUEN JAINKOAK EVA EGITEKO?

JESUS MARI TXURRUKA
EHUko irakaslea

Biblia liburu sakratutzat duten erlijioetako fededunentzat galderaren erantzuna erraza da: saihets-hezurra, jakina!

Lehen emakumearen sorrera Bibliako Genesian (2: 21-23) dago deskribatuta:

21 Orduan, Jainko Jaunak lozorroan murgilarazi zuen gizona. Loak hartu zuenean, saihets-hezur bat kendu zion, hezurrraren hutsunea haragiz bete ziolarik.

22 Jainko Jaunak gizonari kenduriko saihets-hezurrez emakumea moldatu eta gizonari eraman zion.

23 Honek esan zuen:

«Hau bai dela ene hezurrraren hezur, ene haragiaren haragi!

“Emakume” izango da deitua, gizakumeagandik izan baita hartua».

Traduttore, traditore dio aforismo zaharrak. Azter dezagun ea Biblia hebraieratik grekora lehen aldiz itzuli zenean, K.a. hirugarren mendeko uneren batean, jatorrizko hitza zuzen eta zehatz itzuli zuten. Hebraiera biblikoa ulertzeko gai direnek esaten dutenez, gugana *saihets* moduan heldu den hitza jatorriz *tzela* zen. Izatez, *tzela* gure gorputz-endorreko *saihets* bat izan omen zitekeen, baina baita eraikin bateko habeak (1 Erregeak 6: “6 Beheko solairua bi metro eta erdi zabal zen, erdikoa hiru metro eta hirugarrena hiru metro eta erdi. Solairu bakoitzean tenpluko horma kanpoaldetik meheagoa zen, maila moduko batzuk eginez, eta maila hauen gainean ezarri zituzten habeak, tenpluko hormak zulatu beharrik gabe”) edo oholak/xafiak ere (1 Erregeak 6: 15, 16 “15 Zedrozko oholez estali zituen tenplu barneko hormak, behetik hasi eta goiko habeetaraino, barne osoa zurez jantziz. Tenpluaren behea zipres-oholez estali zuen. 16 Tenpluaren barneneko azken hamar me-

Adam eta Eva. Charles Eamer Kempe artistak egindako beirate batean. Eastham-eko St. Mary elizan, Erresuma Batuan. ARG.: SUE HASKER/CC-BY-ND.

troak, berriz, zedrozko oholez estali zituen, behetik hasi eta goiko habeetaraino, eta toki hori santutegia, hots, toki santu-santua, izateko antolatatu zuen”).

Grekozko hitz ordaina *πλευρα* (*pleura*) izan zen, *alboa*, *saihetsa* esan nahi duena. Horri gagozkiola, gogoratu euskarazko *saihestu* hitzaren esangura. Ondoren, *Sep-tuaginta* (LXX moduan ere ezagutzen dena, 70 izan omen zirelako itzultzaileak) izeneko Bibliaren ospe eta hedadura handiak betiko

utzi zuen finkatuta *saihets* hitza Biblia kristautetan. Beraz, aski polisemikoa zen hebraierazko *tzela* hitza, itzulpenaren ondorioz euskaraz *saihets-hezur* monosemikoa bihurtu da. Ene aburuz, *euskarri* hitzak euskaraz hobeto estaliko luke *tzela* biblikoaren eremu semantikoa *saihets* hitzak baino, baina esparru honetan tradizioak duen pisua arindu ezina da.

Garai hartako israelitek bazekiten, gaur egungo gazte kaletarrenak dakien bezalaxe,

32 kiloko artzain-zakur aleman baten zakil-hezurra. ARG.: © ESTITXU TXURRUKA.

animalia arrek eta emeek, eta guri dagokigunez, gizonak eta emakumeek, biek dutela saihets-kopuru berdina, eta bikoitia gainera. Beraz, belaunez belaun sutondoan kontatutako istorioak gure sorreraren mito moduan atondu zirenean, sinestezina dirudi saihetsaren ideiak aurrera egin zezakeenik naturarekin gu baino harreman estuagoan bizi ziren eta, hortaz, animalia hilen hezurdurak ikusten gu baino ohituago zeuden haien artean.

Edozelan ere, bada ugaztun ar gehienek (zezen, aker, ahari eta enparauak) duten hezur bat gizonari falta zaiona; zakil-hezurra, hain zuzen ere. Zakil-hezurra arren abdomenean egoten da, eta muskulu berezi batzuen bidez, sexu-jotzerako unean zakilean sartzen da ezpata bat bere zorroan sartzen den bezalaxe. Hala, kopularako behar den zakil-zurruntasuna instant batean lortzen da, eskeleto hidrostatiko batekin antzeko zurruntasunera heltzeko behar dena baino askoz ere denbora laburragoan, hain zuzen ere. Kanean zehar txakurarekin paseatzen goazelarik, bat baino gehiago harrituko zen txakur arren bizkortasunarekin kopula-kontuetan. Emeari atzealdea usnatu eta, altan badago, konturatu orduko, di-da batean han dago ekinean. Zakil-hezurri esker lortzen du bizkortasun hori. Esan gabe doa zenbait ugal-estrategiatan oso onuragarria dela mekanismo hori, eta horrexegatik iraun du eboluzioan zehar. Zer esanik ere ez, hautespen naturala arduratu da espezie bakoitzaren ugalketarako tamaina eta forma egokien emateaz.

Gehienbat artzaintzatik bizi ziren antzinako israelitak xehetasun horretaz ohartuta egongo ziren, ziur egon; alegia, bazekiten gizonetan hezur hori falta zela. Nola azal zitezkeen gabezia hori?

Giza talde gehienek sorrerako mito kosmogonikoetan izaki ahalguztidunen bat agertzen da. Israeliten erlijio monoteistan, jakina, *Yahve* da jainko bakarra, eta berak eratu zuen unibertsoa lehenik eta gizona hurrenik. Gero, hasieran ikusi dugun legez, Jainkoak gizona lotaratu zuen eta *tzela* kendu zion, hemen *euskarri* moduan euskaratu duguna. Kultura hartan, eta historikoki nagusiak izan diren kultura gehienetan, narraztaileak argi uzten du gizonak duela lehentasuna eta, gero, halako batean, emakumea datorrela, harengandik eratorria, eta Jainkoak, oniritzi-eske moduan, gizonari aurkezten diona.

Adamen gorputzeko zein tokitatik aterako zuen Jainkoak emakumea egiteko behar zuen *tzela* edo *euskarria*?

Argi dago, eskribauak sutondoko narraztaileen ahozko mitoen bilduma tradizio idatzira pasatzen hasi baino lehen, entzuleen arreta pizten zuten istorioek, publikoaren imaginazioetan eragin handiena zutenek eta, hortaz, gogoan hartzeko errazenean iraun zuten bizirik mendeetan zehar.

Evaren sorrera Adamen gorputz-atalen batekin logikoki lotu behar izango bagenu, inori bururatuko ote zitzaion saihets-hezur batekin egitea lotura? Ez dut uste, zeren saihets-hezur batek baino ezer sortzeko ahalmen gutxiagorik, gure gorputzeko atal gutxi...

Kontrara, denok dakigu beste gizaki bat sortzeko gizon baten zein gorputz-ataleak duen ahalmen handiena. Denok dakigunez, ez dut une honetan haren izena hona ekarriko. Baten batek zalantzarik baleuka, hurrengo esaldia irakurri arte itxaron beharko du bere zalantza argitzeko.

Jatorrizko hizkuntzan Bibliak ez omen du zakilarentzako izen zehatz eta berezirik; hori dela-eta, aipatu behar denean itzulinguruka ibiltzen denez, autu honetan Bibliak ez digu argitasunik emango. Zuzenean ez, bederen. Bibliak ez digunez zuzenean argitzen zein gorputz-ataletarantz bideratu behar dugun gure bilaketa *tzela* haren jatorrizko kokalekua aurkitzeko, zeharkako proben bila abiatu beharko dugu. *Hezurraren hutsunea haragiz bete zuela* irakurri dugu lantxo honen hasieran, eta horixe izango da gure abiapuntua. *Euskarria* kendu ostean, Jainkoak Adamen gorputzean nolabaiteko manipulazioak egin zituen. Utziko ote zuten aztarnarik? Hala balitz, *tzela* haren jatorrizko kokalekutik gertu egon beharko lirateke...

Denok ikusi dugu telebistan, lurralde txiro eta beroetako irudiak erakusten dizkigutenean batik bat, umeak biluzik dabiltzala, eta arroparen bat jantzita eramatekotan, soilik gerritik gorakoren bat daramatela soinean. Sabela ez hoztea izango ote da arrazoia? Agian hori izan daiteke erantzunik politikoki zuzenena, baina egia biribila da umeek esfinterrak kontrolatzen ikasten ez duten bitartean, hobe dela "gerritik beherakoak aske eta agerian uztea", dirutan eta

Mapatxe baten zakil-hezurra, 10 cm inguruko luzerakoa. ARG.: WIKIMEDIA COMMONSETIK HARTUA.

Mortsa ar baten zakil-hezurra, 55 cm inguruko luzerakoa.
ARG.: WIKIMEDIA COMMONSETIK HARTUA.

denboratan asko aurrezten baita. Gure gizarte zibilizatu, garbi eta ongi hezian umeak pixoihalik gabe hortik zehar ibiltzea pentsaezina iruditzen zaigu, baina ez dugu asko mugitu behar pixoihalen erabilpena gaur egun ere ez dela unibertsa ikusteko.

Eta duela, eman dezagun, 2500 urte, israeliten artean bai? Postura egingo nukez. Honekin esan nahi dudana da orduko israelita guztiek izango zutela, ume-umetatik, sexu-aparatuaren kanpo-anatomiaren berri, sexukideena zein kontrakoena...

Gehien bat lan fisikoan oinarritzen zen eta, batez ere, ezpata, gezi eta antzeko arma ebakitzaleekin borrokatzen zen gizarte batean orbainak oso arruntak izango ziren,

apenas egongo zen inor ageriko orbainik gabe. Bazegoen orbain bat, mutiko jaioberrietik hasi eta agure zaharrenean, denek toki berean zutena, zakil-puntan hasi eta zakilaren luzera osoan zehar eskrotoaren erdi-erditik ipurtzuloraino luzatzen zena... Kontuan izanda orduko sendagi-

le eta albatarien teknologia zein izango zatekeen, argi zegoen orbain hori gainerako orbainak baino "kuriosoago" zegoela josita... Errafe (*raphe*) izen tekniko du itxurazko orbain horrek, eta garapen enbrionarioan tolestura urogenital biak gure gorputzaren simetria-planoan bat egitearen ondorioa da.

Espero zitekeena da sutondoko kontalariak gertaera bien arteko lotura logikoa egitea eta, beraz, orbaina Jainkoak Eva egiteko gizonari tzela kentzearen ondorioa zela kontatzea, haragiz bete ondoren egindako zauria konpontzeko Jainkoaren ahalegina. Jatorrizko mitoaren arrazoibidea erabat logikoa da. Gizonak ez du zakil-hezurrik Jainkoak kendu ziolako Eva egiteko. Evaren sorrera gi-

zonaren gorputzeko atal sortzaileenarekin, zakilarekin, erlazionatzen du, eta zakil eta eskrotoko "joskura" Jainkoak egindakoa da. Lastima hitz baten itzulpen txar batek logika horren edertasuna hankaz gora botatzea.

Beraz, mutilak jatorrizko bekatuarekin jaiotzeaz gain, jatorrizko orbainarekin jaiotzen dira, eta jatorriz daukate galduta zakil-hezurra. ●

BIBLIOGRAFIA

GILBERT, S. F. & ZEVIT, Z.: "Congenital human baculum deficiency: The generative bone of Genesis 2:21-23", *in American Journal of Medical Genetics*, 101 (2001), 284-285.

<http://www.biblija.net>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Baculum>.

Eskerrak

Zientzia eta Teknologia Fakultateko Kopiagintza-Zerbitzuko Teo Rodriguez eta Bilboko Udalerriko Txakur-Unitatea argazkiko artzain-zakur alemanaren zakil-hezurra lortzeagatik.

SOZIOLINGUISTIKA
KLUSTERRA

HAUSNARTU

HAUSNARTU V. EUSKAL SOZIOLINGUISTIKA SARIAK (2012)

LANAK AURKEZTEKO EPEA ZABALIK

GAIK: Soziolinguistikatik, soziologiatik, hizkuntzalaritzatik, antropologiatik, historiatik, abiatuta euskararen esparrura ekarritakoak:

- Lan teorikoak, euskararen gaineko aplikazioaren ingurukoak
- Euskaratik kanpo landutako garapenetik euskal esparruan egokituak
- Aurretik argitaratu gabeak. Interneten argitaratutakoak ez dira orijinaltzat hartuko

SARIAK: Lehen saria: 1.500 €, Bigarren saria: 1.000 €, Hirugarren saria: 700

EPEA: Urriaren 31 arte

NORA: hausnartu@soziolinguistika.org / 943 592 556

